

Centralparks

**Budování řídicích kapacit chráněných
oblastí Karpat k dosažení integrace
a sladění ochrany biodiverzity
a socioekonomického rozvoje**

*INFORMACE O VÝSLEDČÍCH
PROJEKTU CENTRALPARKS*

Budování kapacit pro management chráněných území Karpat

Karpaty tvoří přirozený most mezi západní a východní Evropou, táhnou se přes osm evropských zemí a mají obrovskou ekologickou hodnotu. Nachází se v nich řada cenných ekosystémů a typů krajiny a jsou domovem mnoha původních a endemických druhů. V karpatských chráněných oblastech se nacházejí cenné lesní, horské, luční a mokřadní biotopy a také unikátní geologické a geomorfologické prvky. Karpatská chráněná území také poskytují mnoho služeb, z nichž profitují místní obyvatelé, a jsou důležitými oblastmi pro místní udržitelný rozvoj.

Efektivní management chráněných území představuje v 21. století klíčovou výzvu pro ochranu biodiverzity v Evropě i ve světě. Navzdory různým podmínkám čelí chráněná území podobným hrozbám, z nichž mnohé lze účinně řešit pouze prostřednictvím nadnárodní spolupráce. Globální environmentální procesy (např. klimatická změna, šíření invazních druhů a různé antropogenní hrozby) vyvíjejí velký tlak na karpatský ekoregion.

Projekt Centralparks prezentuje integrovaný přístup při harmonizaci ochrany biologické rozmanitosti s udržitelným místním socioekonomickým rozvojem a při budování kapacit pro efektivní správu chráněných území. Cíle projektu Centralparks

směřují k podpoře, usnadnění a posílení implementace **Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat** a jejích tematických protokolů. Výsledkem realizace projektu za poslední tři roky jsou místní pilotní akce a celokarpatské strategie, které přinesly a stále přinášejí důležité poznatky na podporu dlouhodobě udržitelného rozvoje v Karpatech i mimo ně.

8 projektových partnerů

7 států

14 výstupů

1.3 milionu euro ERDF

1.6 milionu euro rozpočet projektu

04.19-03.22 doba trvání projektu

Spolupráce - tematické nadnárodní pracovní skupiny

Od zahájení realizace v roce 2019 vede projekt Centralparks k všestranně prospěšnému partnerství mezi Českem, Itálií, Maďarskem, Polskem, Rakouskem, Rumunskem a Slovenskem. Projekt byl postaven na spolupráci mezi různými sektory, zapojení širokého spektra zájmových skupin, zainteresovaných stran a místní veřejnosti. Podpora ze strany sekretariátu Karpatské úmluvy dále ukotvila strategický přístup projektu Centralparks také na politické úrovni, a to za aktivní spolupráce s národními ministerstvy životního prostředí a smluvními stranami Karpatské úmluvy.

Byly zřízeny **čtyři tematické nadnárodní pracovní skupiny**, ve kterých byli zastoupeni národní odborníci a správci chráněných území z karpatského regionu. Jejich úkolem bylo vypracovat strategické politické dokumenty a nástroje pro dlouhodobou podporu karpatského regionu.

Uskutečnilo se několik pilotních školení a workshopů, které měly ukázat praktický význam výstupů projektu **Centralparks**, zpřístupnit je a umožnit jejich využití pro zainteresované strany v Karpatech. Kromě toho by výsledky mohly inspirovat a povzbudit podobné cílové skupiny i v dalších horských regionech nejen ve střední Evropě.

Tematické nadnárodní pracovní skupiny

Zaměření: hlavní tlaky způsobující úbytek biologické rozmanitosti v Karpatech

- rozvoj infrastruktury ohrožující ekologické propojení a kvalitu krajiny
- tlak ze strany cestovního ruchu
- degradace, fragmentace a ničení biotopů

VÝSTUPY

Strategie pro posílení ochrany biologické rozmanitosti a krajiny v chráněných oblastech i mimo ně

Strategie pro místní udržitelný rozvoj cestovního ruchu založený na přírodním a kulturním dědictví Karpat

Příručka pro komunikaci mezi chráněnými oblastmi a místními komunitami v Karpatech

Karpatský nástroj na hodnocení ekosystémových služeb

Tyto výstupy byly vypracovány na podporu implementace Protokolu o ochraně a udržitelném využívání biologické a krajinné rozmanitosti a Protokolu o udržitelném cestovním ruchu k Rámcové úmluvě o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat na místní a regionální úrovni, v souladu s prioritou současného předsednictví Úmluvy.

Ochrana biodiverzity a krajiny

Ochrana přírodních oblastí před ničivým vlivem lidské činnosti je nejdůležitějším krokem k zachování neporušených ekosystémů. Většina chráněných území v Evropě je však příliš malá na to, aby ochránila celé horské ekosystémy a biotopy. Proto musí účinná ochrana krajiny a biologické rozmanitosti zahrnovat i oblasti mimo již existující a často relativně malá chráněná území.

Proto byla v rámci projektu **Centralparks** vytvořena tematická nadnárodní pracovní skupina, která se společně zabývá otázkami ochrany biodiverzity a krajiny v Karpatech. Pracovní skupina vypracovala **Karpatskou strategii pro zlepšení ochrany biologické rozmanitosti a krajiny ve všech karpatských chráněných územích a v jejich okolí.**

Strategie se zabývá výzvami a konkrétními opatřeními týkající se zachování, ochranou, obnovou a udržitelným využíváním druhů, přírodních a polopřírodních biotopů a krajiny v chráněných oblastech a jejich okolí. Cílem strategie je zajistit ekologické propojení a posílení ekologické sítě v regionu Karpat.

V roce 2021 byla strategie implementována dvěma pilotními aktivitami v Polsku a Maďarsku, do nichž byly zapojeny dvě karpatské chráněné oblasti (Pieninský národní park v Polsku a Národní park Duna-Ipoly v Maďarsku) a okolní obce.

Pro další projektové
materiály naskenujte QR kód.

Tyto pilotní aktivity usnadnily dialog mezi správami národních parků a místními orgány v okolí národního parku. Měla by tak být zajištěna integrita přírodních stanovišť a křehká ekologická propojenost mezi chráněným územím a jeho širším okolím.

Chráněná území v Karpatech jsou často součástí rozmanité mozaiky v člověkem pozměněné krajině.

Udržitelný cestovní ruch

Chráněná území jsou jedny z hlavních turistických atrakcí Karpat. Proto hrají důležitou roli při zvyšování povědomí o otázkách životního prostředí, přičemž zvláštní pozornost je věnována turistům a místním komunitám. Nadměrný cestovní ruch však ohrožuje křehké horské ekosystémy, biotopy a druhy.

V důsledku toho odborníci z projektu **Centralparks** vypracovali **Strategii místního udržitelného rozvoje cestovního ruchu založeného na přírodním a kulturním dědictví Karpat**. Aby se zabránilo negativnímu vlivu cestovního ruchu na chráněná území a zmírnil se jeho dopad, měla by se prostorová koncentrace návštěvníků v nejzranitelnějších oblastech rozptýlit a nasměrovat do blízkých, ekologicky méně zranitelných oblastí, které mohou pojmout část turistů. Tato strategie se zabývá ochranou, udržitelným využíváním a zvyšováním povědomí o přírodě, krajině a kulturním dědictví. Zároveň se snaží zmírnit tlak cestovního ruchu a snížit dopad na křehké horské ekosystémy, zmírnit rozdíly v socioekonomickém rozvoji v regionu Karpat a podpořit místní ekonomiky prostřednictvím místního cestovního ruchu a místních produktů.

V Magurském národním parku (Polsko) a jeho okolí se uskutečnilo pět workshopů a konzultačních setkání zaměřených na přírodní a kulturní hodnoty národního parku a okolí.

Pro další projektové
materiály naskenujte QR kód.

Realizace navrhovaných řešení v rámci strategie byla testována v sedmi obcích v okolí národního parku. Na základě těchto seminářů byla vypracována Místní strategie pro Magurský region, která může být začleněna do nových strategií místního rozvoje na období 2022-2030, jež budou přijímány místními obcemi.

Na základě Strategie byl v regionu Gemer (Slovensko) uspořádán pilotní workshop, na kterém se diskutovalo o budoucnosti rozvoje místního přírodně a kulturně založeného cestovního ruchu. Další pilotní akce týkající se udržitelného cestovního ruchu se uskutečnila v mikroregionu Hornácko (Česká republika). Kromě toho se konalo pět přeshraničních česko-slovenských seminářů pro úřady, nevládní organizace, občany a místní průvodce, jejichž cílem byla výměna zkušeností a znalostí získaných v rámci projektu Centralparks.

“
Vypracovaná Strategie pro rozvoj místního udržitelného turizmu nám pomáhá vhodně upravit místní strategie na podporu cestovního ruchu a zároveň respektovat potřeby obcí a ochrany přírody.

Marie Petru

Ředitelka Vzdělávacího a informačního střediska Bílé Karpaty, o.p.s.

Komunikace s místními komunitami

Vzájemná komunikace mezi správci chráněných území a místními komunitami je pro ochranu Karpat zásadní. Efektivní komunikace může zvýšit podporu ze strany místních zainteresovaných stran na ochranu biodiverzity a krajiny a usnadnit integraci ochrany přírody do místního socioekonomického rozvoje.

Nicméně mnohé karpatské chráněné oblasti mají omezené kapacity pro účinnou komunikaci s místními komunitami a zainteresovanými stranami, většinou kvůli absenci pracovníků vyškolených speciálně v komunikačních technikách. To má za následek nedostatečnou podporu ze strany místních komunit a zainteresovaných stran pro činnosti v chráněných územích, což je v oblasti správy chráněných území poměrně častý problém.

Spolupráce s regionálními a místními orgány a příslušnými zainteresovanými stranami je nezbytná pro posílení ochrany a udržitelný rozvoj Karpat a také pro zajištění dobrých životních podmínek pro současné i budoucí generace v regionu. Proto **Centralparks** vypracoval **Pokyny pro komunikaci mezi chráněnými územími a místními komunitami v Karpatech**. Cílem těchto pokynů je překlenout komunikační mezery mezi oběma stranami a vybudovat silné partnerství pro společné aktivity, které jsou prospěšné přírodě i místním obyvatelům.

Pro další projektové
materiály naskenujte QR kód.

V Polsku se uskutečnila dvě školení na zlepšení schopností v zapojování zainteresovaných skupin a na komunikaci s místními komunitami pro pracovníky správ chráněných území a dalších subjektů veřejného sektoru.

Školení v rámci projektu Centralparks o efektivní komunikaci.

Inovativní management ochrany přírody

Vsoučasné době má ochrana přírody nedostatek lidských zdrojů a odborných kapacit, což představuje značné obtíže pro dlouhodobé plánování. Stále se používají zastaralé metody mapování biotopů, které vyžadují speciální odborné znalosti a rozsáhlé zdroje. Plánování managementu ochrany přírody v současnosti postrádá účinné, integrované a vědecky podložené informace. Z tohoto důvodu je zapotřebí vyvinout a zavést inovativní nástroje a metody.

Cílem projektu **Centralparks** je řešit a sdílet příklady osvědčených postupů v oblasti biodiverzity a managementu lokalit. Zavedením inovativních nástrojů a metodik pro mapování a hodnocení stanovišť byl vytvořen základ pro nový přístup k plánování managementu stanovišť. V průběhu projektu byla zavedena metodika hodnocení lesů jakožto inovativní technika sloužící k všestrannému hodnocení lesů. Kromě toho byla vyvinuta a testována nová metoda hodnocení travních porostů pro plánování managementu.

Jako ukázkou inovativních nástrojů testoval projekt **Centralparks** nástroj LiDAR, což je letecké laserové detekční zařízení na detekci světla a měření vzdálenosti. LiDAR byl použit na monitorování topografie, druhů a rozmanitosti stanovišť. Na základě skenování LiDARem bylo možné dosáhnout efektivnějšího

Pro další projektové materiály naskenujte QR kód.

a dlouhodobějšího plánování ochrany přírody. LiDAR byl využit na dvou stanovištích - v horském a říčním údolí v pohorí Börzsöny v národním parku Duna-Ipoly (Maďarsko). Odborníci na inovativní management ochrany přírody vyhodnotili testované metody a získané poznatky. Společně vypracovali Integrovaný plán péče o přírodu a také **Pokyny pro správné integrované plánování ochrany přírody**, aby byla zachována dlouhodobě účinná ochrana biodiverzity v karpatském regionu.

Příroda Karpat je velmi významná pro ochranu mnoha rostlinných a živočišných druhů jako je např. tesařík alpský.

Karpatský nástroj pro ekosystémové služby

Ekosystémové služby, obecně označované jako přírodní kapitál, přispívají k environmentální udržitelnosti a sociální životaschopnosti. Jsou to “přínosy přírody, které člověk přímo nebo nepřímo využívá”. Spadají sem zejména:

- základní zdroje poskytované ekosystémy (např. potraviny, sladká voda, suroviny)
- přínosy z regulace ekosystémových procesů (např. regulace klimatu, kvalita ovzduší, kvalita vody, opylování, ukládání uhlíku, ochrana před povodněmi, prevence eroze)
- sociálně-kulturní služby (např. relaxace, rekreace, vzdělávání, duchovní hodnoty, umělecká inspirace)
- faktory nezbytné pro vytváření ekosystémových služeb (koloběh vody a živin, tvorba půdy, fotosyntéza, biologická rozmanitost)

V rámci projektu Centralparks vypracovali karpatsští odborníci **Karpatský nástroj na hodnocení ekosystémových služeb (CEST)**, který slouží jako vodítko pro rozhodování založené na důkazech. Společně s dokumentem **Návod krok za krokem** poskytuje Karpatský nástroj praktický soubor postupů jak pochopit, co může být získáno nebo ztraceno v důsledku volby konkrétního managementu a jaké mohou být jeho sociální

Pro další projektové materiály naskenujte QR kód.

dopady. Může pomoci manažerům lépe porozumět a řešit potenciální problémy a předcházet konfliktům nebo je omezovat a to jak v karpatském regionu, tak i mimo něj.

Pro správné použití Karpatského nástroje pro hodnocení ekosystémových služeb proběhlo školení českých, maďarských a slovenských zainteresovaných stran. Účastníci vyjádřili naléhavou potřebu dostupnosti dat a hodnocení ekosystémových služeb pro komplexní hodnocení přínosů těchto služeb ve svých zemích. Uvítali Karpatský nástroj jako cennou podporu pro mapování a hodnocení ekosystémových služeb v Karpatech.

Karpatský nástroj na hodnocení ekosystémových služeb ve svých kapitolách poskytuje přehled o konceptu ekosystémových služeb, jeho využití v karpatských zemích a několik případových studií. Uživatel zde najde postup hodnocení ekosystémových služeb krok za krokem, který mu pomůže při uvědomění si hodnoty přírody Karpat.

Radoslav Považan

Občanské sdružení PRONATUR (Slovensko), editor a spoluautor CEST

Součástí dobré komunikace

Komunikace a šíření výsledků je důležitou součástí projektů. Je nezbytné oslovit zainteresované strany, které hrají klíčovou roli v otázce budoucnosti karpatských chráněných území. Cílem projektu **Centralparks** bylo poskytnout platformu pro výměnu znalostí a zkušeností mezi různými zainteresovanými stranami. Zapojili jsme místní komunity všech věkových kategorií, abychom zvýšili povědomí o hodnotě oblastí v jejich okolí. Dále jsme je povzbuzovali k tomu, aby se zapojily do ochrany přírody a iniciativ udržitelného cestovního ruchu ve svém regionu a aby pochopily a podpořily nadnárodní spolupráci týkající se ochrany přírodního a kulturního dědictví.

Konsorcium projektu **Centralparks** navázalo úzkou spolupráci s projekty ConnectGREEN a SaveGREEN z programu Interreg DTP, jejichž společným cílem je posílit Karpatskou síť chráněných území (CNPA). Společně s Karpatskou úmluvou uspořádaly tyto tři projekty dvě interaktivní zasedání v rámci Evropského týdne měst a regionů a Evropského zeleného týdne. **Centralparks** spolupracoval s projekty DaRe to Connect a LIFE SWiPE a diskutoval o synergiích s projekty Interreg Connect2CE, CEETO a BEECH POWER.

Pro další projektové
materiály naskenujte QR kód.

V září 2021 uspořádal projekt **Centralparks** dva online kulaté stoly CNPA a 3. konferenci CNPA ve Vyšehradu (Maďarsko). Kromě toho projekt navázal spolupráci s dalšími evropskými sítěmi chráněných území, jako jsou DANUBEPARKS, ALPARC a Parks Dinarides s cílem posílit strategickou spolupráci a zdůvodnit společná opatření směřující k ekologickému propojení těchto regionů.

Různé osvětové aktivity v rámci projektu zahrnovaly tvorbu posteru pro karpatskou mládež, letáků a poučného kresleného videa s cílem vizuálně poutavým způsobem informovat o výsledcích projektu. Partneři také spustili karpatský kvíz, který propagoval geografické a biologické aspekty Karpat a šířil informace o činnostech a výsledcích projektu Centralparks. Díky těmto aktivitám a přítomnosti partnerů na různých veřejných akcích mohla široká veřejnost získat důležité informace o podstatě projektu, našich cílech a práci.

Společně pro budoucnost Karpat

Výstupy projektu **Centralparks** jsou významné pro implementaci Protokolu o ochraně a udržitelném využívání biologické a krajinné rozmanitosti (Bukurešť, 2008) a Protokolu o udržitelném cestovním ruchu (Bratislava, 2011) ke Karpatské konvenci (Kyjev, 2003), stejně jako pro podporu dosažení cíle Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 "Vrátit přírodu do našich životů".

Centralparks úzce spolupracoval se sekretariátem Karpatské úmluvy. Partneři se účastnili zasedání Výboru pro implementaci Karpatské úmluvy (CCIC), 6. zasedání konference smluvních stran (COP6), pracovní skupiny pro biodiverzitu a pracovní skupiny pro udržitelný cestovní ruch. Projekt byl uvedený v rezoluci COP6 v souvislosti s ochranou a udržitelným využíváním biologické a krajinné rozmanitosti a udržitelným cestovním ruchem a byl podpořen, aby dále přispíval k ochraně přírodního a kulturního dědictví v Karpatech. V doporučení z 12. zasedání Implementačního výboru Katpatské úmluvy byly smluvní strany rovněž vyzvány, aby zvážily implementaci příslušných výstupů projektu Centralparks.

V návaznosti na poslední tři roky spolupráce, partneři projektu **Centralparks** vyjádřili pevné odhodlání dále zintenzivnit

spolupráci pro společné karpatské přírodní a kulturní dědictví, a to za účasti Karpatské sítě chráněných území (CNPA).

Výsledky 6. zasedání konference smluvních stran Karpatské úmluvy ukazují, že CNPA musí v budoucnu řešit důležité úkoly. Ty zahrnují zejména ochranu biodiverzity v Karpatech i v celosvětovém měřítku, jakož i přispění k provádění Úmluvy o biodiverzitě, globálního rámce pro ochranu biodiverzity po roce 2020 a Strategie EU v oblasti biodiverzity do roku 2030. Proto bylo prioritou projektu **Centralparks** aktivizovat CNPA, usnadnit výměnu znalostí a podpořit CNPA, aby se stala novým vůdčím příkladem tvořivé sítě chráněných území nejen v Evropě, ale i na celém světě.

Karpatská úmluva poskytuje rámec pro spolupráci a koordinaci politik, jehož jádrem je ochrana a udržitelný rozvoj Karpat. Projekty dobré praxe, jako je Centralparks, si zaslouží naši plnou pozornost a podporu, protože významně přispívají k zachování/ ochraně přírodního a kulturního dědictví v regionu.

Harald Egerer

Vedoucí vídeňské kanceláře UNEP - Sekretariát Karpatské úmluvy

ZJISTĚTE VÍCE o projektu Centralparks

www.centralparks.eu

www.interreg-central.eu/Centralparks

Kontakt

Project Centralparks

European Academy of Bolzano/Bozen - Eurac Research

- Lead Partner

✉ isidoro.debortoli@eurac.edu

f www.facebook.com/Centralparks

in www.linkedin.com/company/centralparks

🐦 @Centralparks19

📺 www.tinyurl.com/y2xrtsb8

Fotografie: Duna-Ipoly National Park Directorate,
Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o.p.s.,
Ekopsychology Society, European Wilderness Society,
Ewa Bujalska, NFA-Romsilva-Piatra Craiului National Park
Administration

Náš projekt je financován z programu Interreg CENTRAL
EUROPE, který podporuje spolupráci na společných
regionálních výzvách ve střední Evropě.

eurac
research

PRO
NATUR

